

18. Тимофеев Л. Черный рынок как политическая система. Вильнюс–Москва : ВИМО, 1993. С. 201.

References

1. Predborskiy V. A. Teoriia tinovoi ekonomiky v umovakh transformatsiinykh protsesiv : monohrafiia. K. : Zadruha, 2014. 400 s.
2. Yakubenko V. D. Vlasnist, ekonomichna vlada ta upravlinnia. K. : KNEU, 2011. 373 s.
3. Osipenko O. V., Kozlov Yu. G. Chto otbrasyivaet ten? Ekonomika i organizatsiya promyshlennogo proizvodstva. 1989. № 2. S. 51.
4. Shohin A.N. O strukture i masshtabah tenevoy ekonomiki. Finansyi SSSR. 1990. № 7. S.23–28.
5. Kozlov Yu. Tenevaya ekonomika i prestupnost. Voprosyi ekonomiki. 1990. № 3. S. 120–127.
6. Osipenko O. K analizu fenomena «cherniy ryinok». Ekonomicheskije nauki. 1990. № 8. S. 67–78.
7. Rekomendatsii po vyiyavleniyu dopolnitelnykh dohodov za schet legalizatsii tenevoy ekonomiki. Biznes. 1999. № 47(358). S. 58.
8. Radaev V. Tenevaya ekonomika v SSSR/Rossii: osnovnyie segmentyi i dinamika. URL: http://www.iicas.org/articles/library/libr_rus_22_400_1_te.htm.
9. Sotsialnyie otkloneniya. Vvedenie v obschuyu teoriyu / V. N. Kudryavtsev, V. S. Nersesyants, Yu. V. Kudryavtsev. M. : Yurid. lit., 1984. 320 s.
10. Antikrizisnoe upravlenie. M. : INFRA–M, 2001. S. 83.
11. Popovych V.M. Tinova ekonomika yak predmet ekonomichnoi kryminolohii. K. : Pravovi dzherela, 1998. S. 41–42.
12. Ekonomicheskaya bezopasnost. Proizvodstvo–Finansyi–Banki. M. : ZAO «Finstatinform», 1998. S. 493–494.

13. Turchynov O.V. Tinova ekonomika: teoretychni osnovy doslidzhennia. K. : ArtEk, 1995. 300 s.

14. Galchinskiy A.S. Superechnostl reform: u kontekstl tsivilizatsynogo protsesu. K. : UkraYinski propleYi, 2001. S. 156–157.

15. Bolnichnyie blagotvoritelnyie fondyi i kassyi, v kotoryih «krutitsya» okolo treh milliardov griven, suschestvuyut na ptichih pravah. Faktyi. 2002. 12 iyun.

16. Kriminologiya. M. : Izd–vo «NORMA», 2000. S. 288–289.

17. Nayshul V. Liberalizm i ekonomicheskije reformyi. Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnyie otnosheniya. 1992. № 8. S. 70.

18. Timofeev L. Cherniy ryinok kak politicheskaya sistema. Vilnyus–Moskva : VIMO, 1993. S. 201.

Дані про автора

Предборський Валентин Антонович,

д.е.н., професор, професор кафедри економічної теорії, Національний авіаційний університет
e-mail: prvika2015@gmail.com

Данные про автора

Предборський Валентин Антонович,

д.э.н., профессор кафедры экономической теории, Национальный авиационный университет,
e-mail: prvika2015@gmail.com

Data about the author

Valentin Predborskiy,

professor of the department economic theory NAU, doctor of economics, professor,
e-mail: prvika2015@gmail.com

УДК 336.71

ВЕРГУН А.М.
СТЕФАШІНА Ю.С.

Оцінка фінансової стійкості провідних банків України

Предметом дослідження є теоретико–методичні засади та прикладні положення проблем формування фінансової стійкості банків в сучасних умовах.

Метою статті є узагальнення теоретичних напрацювань та дослідження в динаміці фінансової стійкості банків різних форм власності.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження послужили фундаментальні положення економічної науки щодо фінансової стійкості банків, зокрема теорія банківської фірми, ґрунтовні наукові праці вчених–економістів, критичне осмислення праць сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідників, що стосуються проблем забезпечення фінансової стійкості банків та механізмів її підвищення.

При вирішенні поставлених завдань було використано сучасні методи наукових досліджень, зокрема: якісного аналізу і синтезу (для дослідження теоретичних положень фінансової стійкості банку); порівняльного економічного аналізу (при оцінці стану фінансової стійкості банку); методи групування аналіз (при оцінюванні показників, що характеризують фінансової стійкості банків); метод експертних оцінок (при дослідженні впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на ефективність роботи банків).

Галузь застосування результатів. У статті здійснено порівняння фінансової стійкості банківських систем різних форм власності на основі застосування найбільш вживаних підходів до оцінювання її рівня; визначено основні тенденції зміни рівня фінансової стійкості банківської системи протягом останніх років; описано основні фактори впливу на рівень фінансової стійкості банку; здійснено коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості банків

Висновки. На сучасному етапі розвитку економіки України намітилися позитивні тенденції до економічного зростання, темпи та стійкість якого залежать перш за все від здатності банківської системи забезпечувати суб'єктів господарювання необхідними кредитними ресурсами. Нині спостерігається стабілізація роботи банківського сектору.

Ключові слова: фінансова стійкість, банк, фактори, коефіцієнтний аналіз, рентабельність, ліквідність, мультиплікатор.

БЕРГУН А.М.
СТЕФАШИНА Ю.С

Оценка финансовой устойчивости ведущих банков Украины

Предметом исследования является теоретико–методические основы и прикладные положения проблем формирования финансовой устойчивости банков в современных условиях.

Целью статьи является обобщение теоретических наработок и исследования в динамике финансовой устойчивости банков различных форм собственности.

Методы исследования. Методологической основой исследования послужили фундаментальные положения экономической науки по финансовой устойчивости банков, в частности теория банковской фирмы, основательные научные труды ученых–экономистов, критическое осмысление трудов современных отечественных и зарубежных исследователей, касающиеся проблем обеспечения финансовой устойчивости банков и механизмов ее повышения.

При решении поставленных задач были использованы современные методы научных исследований, в частности: анализа и синтеза (для исследования теоретических положений финансовой устойчивости банка); сравнительного экономического анализа (при оценке состояния финансовой устойчивости банка); методы группировки анализ (при оценке показателей, характеризующих финансовую устойчивость банков); метод экспертных оценок (при исследовании влияния внутренних и внешних факторов на эффективность работы банков).

Область применения результатов. В статье проведено сравнение финансовой устойчивости банковских систем различных форм собственности на основе применения наиболее употребляемых подходов к оценке ее уровня; определены основные тенденции изменения уровня финансовой устойчивости банковской системы в течение последних лет описаны основные факторы влияния на уровень финансовой устойчивости банка; осуществлено коэффициентный анализ финансовой устойчивости банков.

Выводы. На современном этапе развития экономики Украины наметились положительные тенденции к экономическому росту, темпы и устойчивость которого зависят прежде всего от способности банковской системы обеспечивать субъектов хозяйствования необходимыми кредитными ресурсами. В настоящее время наблюдается стабилизация работы банковского сектора.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, банк, факторы, коэффициентный анализ, рентабельность, ликвидность, мультипликатор.

Financial stability assessment of Ukrainian leading banks

The subject of the research is the theoretical and methodological principles and applied guidelines of the problems of forming the financial stability of banks in the modern context.

The aim of the article is to generalize theoretical developments and research in the dynamics of financial stability of banks of different forms of ownership.

Research methods. The methodological basis for the study are the fundamental guidelines of economics on the financial stability of banks, including the theory of banking firms, thorough scientific works of economists, critical reflection on the works of modern Ukrainian and foreign researchers on financial stability and mechanisms for improving it.

In solving the tasks, modern methods of scientific research have been used, in particular: qualitative analysis and synthesis (to study the theoretical guidelines of the bank financial stability); comparative economic analysis (when assessing the state of the bank financial stability); methods of grouping analysis (when assessing indicators that characterize the bank financial stability); method of expert assessments (when studying the influence of internal and external factors on the banks efficiency).

The application of results. The article compares the financial stability of banking systems of different forms of ownership based on the application of the most commonly used approaches to assessing its level; identifies the main trends in the level of financial stability of the banking system in recent years; describes the main factors influencing the level of financial stability of the bank; carries out the coefficient analysis of financial stability of banks.

Conclusions. At the present stage of economic development of Ukraine there are positive trends in economic growth, the pace and stability of which depend primarily on the ability of the banking system to provide businesses with the necessary credit resources. Currently, the banking sector is stabilizing.

Key words: financial stability, bank, factors, coefficient analysis, profitability, liquidity, multiplier.

Постановка проблеми. Проблема фінансової стійкості банків не втрачає своєї актуальності в контексті її значення для стабільного й збалансованого розвитку економіки України та її інтеграції у світове господарство. Оцінювання банківського стану є фундаментом для прийняття ефективних управлінських рішень, досягнення надійності, стійкості та стабільності його функціонування. Забезпечення фінансової стабільності банківського сектора залежить від фінансової стійкості окремих кредитних організацій. Саме фінансова стійкість банків визначає ставлення до них вкладників і клієнтів, оскільки банк є господарюючим суб'єктом, що працює, в основному, з залученими коштами. Тому оцінювання фінансової стійкості є важливою складовою управління банком, оскільки без нього успішне довготривале функціонування банку не можливо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище фінансової стійкості банку та методологічні підходи у його формуванні досліджувались багатьма вченими економістами, зокрема варто виділити напрацювання таких іноземних до-

слідників як: Роуз П.С., Альтман Е., Спрінгейт Г., Долан Е. Дж., Рейлі Р. тощо. Адаптувати теоретичні напрацювання до вітчизняних реалій намагалися такі економісти як: Михайлюк Р.В., Кочетков В.М., Зверяков М.І., Васюренко О.В., Мельник Л.Г., Плаксюк О.Ф., Коваленко В.В., Дзюблук О.В., Малахов О.Л. та інші.. Автори мають різні точки зору з приводу змісту стійкості, надійності і стабільності банків та методів їх оцінки (відрізняються складом показників, критеріями і способами оцінки).

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних засад фінансової стійкості банку та методів його оцінювання.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки спостерігається посилення фінансової нестабільності, яка охоплює не лише національні економіки, а й поширюється у регіональному і світовому масштабі. Зазначена тенденція підсилюється відкритістю економік у цілому та банківських систем зокрема внаслідок лібералізації міжнародної торгівлі фінансовими послугами. Це вимагає ви-

користання нових концепцій, методологічних та методичних підходів до вивчення методів оцінювання та умов забезпечення фінансової стійкості національної банківської системи.

У наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених, нормативних актах України з питань забезпечення стійкості банківської системи визначено підхід, відповідно до якого стійкість усієї банківської системи де термінується як сукупність показників стійкості окремих банків другого рівня. Своєчасне виявлення проблемного банку є важливим завданням центрального банку кожної країни, адже банкрутство банківської установи, особливо якщо вона є системною, може викликати ланцюгову реакцію в банківській системі в цілому [1, с.46–50].

Рівень ефективності діяльності комерційного банку визначається переважно за допомогою оцінки його основної характеристики – фінансової стійкості. Забезпечення фінансової стійкості як комерційного, так і державного банку вважається на сьогодні пріоритетним напрямком під час стратегічного планування, так як є запорукою його стабільності та процвітання.

Незважаючи на значну базу наукових праць в галузі розкриття сутності фінансової стійкості та методів її забезпечення, до теперішнього часу відсутня єдина точка зору щодо змісту даної категорії. Останнє пояснюється тим, що фінансова стійкість комерційного банку знаходиться під впливом різноманітних чинників та вміщує в собі складну структурну систему гармонійної взаємодії таких елементів як стійкість капітальної бази комерційного банку, його ресурсів, організаційно-структурної складової, комерційної складової тощо [3, с. 485].

Більшість економістів інтерпретують фінансову стійкість як якісну характеристику фінансового стану комерційного банку, сукупність оптимальних значень визначеного набору коефіцієнтів (або показників). Серед них Святко С.А., Панова Г.С., Кочетков В.М., Шиллер Р.І., Вітлінський В.В., тощо. Зокрема, останні пропонують взагалі орієнтуватися основні (планові) нормативи та відповідність до них розрахованих показників [5, с. 255].

Окремі економісти вбачають у фінансовій стійкості динамічну категорію, яка розкриває потенціал комерційного банку пристосовуватись до зміни середовища та нівелювати потенційні ризики. Зокрема, Барановський О.І. ототожнює фі-

нансову стійкість як здатність банку протистояти впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, залишивши при цьому рівновагу та надійність за основними фінансовими показниками. Іванов В.В. та Малахова О.Л. доповнюють це поняття терміном стабільності, а саме: середньо- та довготривалим терміном [6, с. 300].

Окремим напрямком в економічній літературі є напрацювання, в яких фінансову стійкість банку прирівнюють до ліквідності та платоспроможності (серед них праці Песселя М.А., Антонова Н.Г. тощо), а в інших – до прибутковості (серед них напрацювання Бєлих Л.П., Халяви С.П. тощо). Прибічники останньої теорії вбачають у фінансовій стійкості комерційного банку стабільне перевищення доходів банку над його витратами. Інший напрямок економічного вчення категорію фінансової стійкості визначає як одну із складових комплексного поняття загальної стійкості банку.

Тому ми погоджуємось із визначенням Васюренко О.В., і вважаємо, що фінансова стійкість банку – це динамічна інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів та ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком) виконувати функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [2, с.463].

Проаналізувавши наукові дослідження варто визначити, що на сьогодні актуальним є широке розуміння фінансової стійкості, а саме як загально-економічної категорії, системної характеристики стану комерційного банку при якому, незважаючи на різноманітний коротко- або довготривалий вплив факторів та ризиків, дотримується повноцінність роботи банку, збалансованість та взаємозгодженість його основних структурних елементів, що в результаті забезпечується реалізацією стратегії розвитку комерційного банку.

Як зазначалося раніше, на рівень фінансової стійкості може впливати ряд факторів, які в основному систематизуються як фактори екзогенного (зовнішнього) та ендогенного (внутрішнього) впливу (рис. 1).

До факторів екзогенного впливу, які комерційний банк не має можливості змінити, відносяться:

- економічні фактори (вміщують вплив стану економіки, інвестиційного клімату, платіжного балансу країни, рівень дефіциту державного бюджету, податкової політики та стан співпраці з міжнародними організаціями тощо) [3, с. 485];

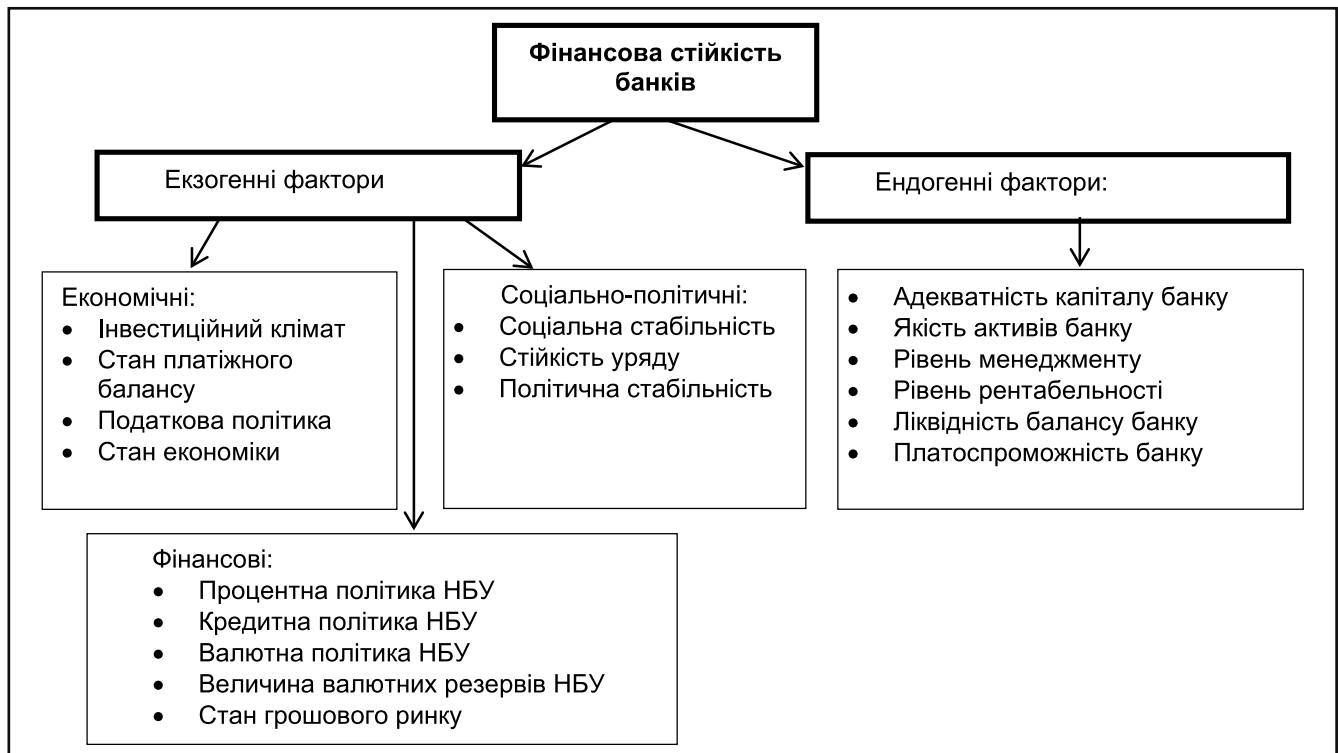

Рисунок 1. Класифікація факторів впливу на фінансову стійкість комерційного банку
(узагальнено автором на основі джерел [8, с. 276])

– ринкові фактори (вміщують вплив рівня інфляції, рівня попиту домогосподарств, коливання на валютному ринку, відтоку капіталу за кордон тощо);

– соціально–політичні фактори (вміщують вплив соціальної та політичної стабільності в країні, демографічну складову, вплив стійкості політики та програми уряду, рівня довіри населення до банківської системи, лояльність нормативно–правової бази тощо);

– фінансові фактори (включають стан грошово–кредитного ринку, фінансово–грошову та процентну політику НБУ, кон’юнктуру фінансового ринку, величину валютних резервів в країні, розвиток банківської інфраструктури тощо) [3, с. 485].

Окремі економісти до екзогенних факторів додатково включають форс–мажорні обставини, тобто ті, які є наслідками стихійних лих, непередбачуваних подій тощо.

До факторів ендогенного характеру, на які комерційний банк має вплив, а їх стан є відображення результатів діяльності банку, відносять:

– організаційні (рівень менеджменту банку, кадрова політика, адаптованість до інноваційних змін в управлінні, якість корпоративного управління, встановлена система керування банком та реалізація обраної стратегії управління, встановлена система внутрішнього контролю тощо);

– технологічні (автоматизація банківських процесів, технологічна оснащеність засобами автоматизації та комп’ютерної техніки, ефективність програмного забезпечення та його відповідність сучасним вимогам, обізнаність персоналу з програмами тощо) [7, с. 228];

– економічно–фінансові (достатність капіталізації банку, його рентабельність та прибутковість, політика управління витратами та доходами банку, ліквідність банку, якісний інвестиційний портфель, якість активів і пасивів комерційного банку, їх структура, рівень банківських ризиків тощо).

Варто зазначити, що екзогенні чинники мають переважно більший рівень впливу на фінансову стійкість ніж ендогенні, особливо, якщо комерційний банк виходить на міжнародний фінансовий ринок або частка його капіталів пов’язана з іноземними інвесторами. Динамічні процеси та зміни у всіх сферах в країні вимагають проведення оцінки фінансової стійкості окремого комерційного банку сумісно з комплексним аналізом стійкості вітчизняної банківської системи як цілісного механізму. Таким чином, формування фінансової стійкості комерційного банку відбувається через раціональне управління ендогенних факторів з врахуванням сучасного стану та тенденцій розвитку основних екзогенних факторів.

Механізм формування та управління фінансовою стійкістю передбачає необхідність використання таких методів [7, с. 228]:

- планування (стратегія розвитку банку, постановка цілей та завдань, планові фінансові показники тощо);
- визначення структурних елементів фінансової стійкості та оцінка їх причинно-наслідкових взаємозв'язків;
- аналіз рівня фінансової стійкості банку з використанням декількох методи; застосування контролюючого механізму дотримання плану.

У випадку значного відхилення рівня фінансової стійкості від планових показників до вказаного механізму слід додати антикризові заходи в управлінні.

Моніторинг рівня фінансової стійкості банку може здійснюватися комплексно з використанням оптимального набору розрахункових систем, методів та сучасних прийомів для аналізу, а саме:

- рейтингового способу («інсайдерські» або «дистанційні» методики);
- індексного (коефіцієнтного) способу або аналізу однорідних груп;
- математично-статистичних засобів (моделі прогнозування банкрутства, очікування збитків тощо);
- регресійної методики;
- номерної системи;
- методу синтетичного коефіцієнта;
- стрес-тестування;
- макро- та мікропруденційного аналізу тощо

[7, с. 228].

Використання тієї чи іншої методики аналізу фінансової стійкості комерційного банку охоплює поетапну оцінку поточного фінансового стану комерційного банку, прогнозування, а також визначення ступеня фінансового ризику.

Вітчизняна практика на законодавчому рівні закріплює обов'язковість застосування системи економічних нормативів при визначенні рівня фінансової стійкості комерційного банку. Зокрема інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженою Постановою НБУ від 28.08.2001 № 368 (зі змінами), закріплюється визначення регулятивного капіталу банку, обов'язкові економічні нормативи та обов'язковість формування буферів капіталу (буфера запасу капіталу та контр-циклічного буфера).

Серед інструментів управління та формування фінансової стійкості банків виділяють: капітал

банку, його активи, зобов'язання, прибуток та рівень ліквідності. Відповідно такий набір інструментів визначає об'єкт управлінського впливу, а саме: рівень капіталізації, якість активів та зобов'язань банку, рівень прибутковості та ліквідності, а також якість самого управління.

При формуванні фінансових ресурсів банки повинні раціонально підходити до джерел їх формування, тому що вони впливають на фінансову стійкість банку.

Аналітики використовують різні методики, які можуть суттєво відрізнятись, так як єдиної системи показників, яка б характеризувала фінансову стійкість банку немає

Оцінка фінансової стійкості представляється як підсистема аналітичної функції управління, що базується на інформаційній системі банку, реалізується за допомогою сукупності аналітичних прийомів і способів, які дозволяють виявляти і вимірювати вплив факторів на фінансову стійкість і обґрунтовувати відповідні управлінські рішення.

Оцінка рівня ефективності банківської діяльності здійснюється на основі розрахунку показників рентабельності активів, капіталу, доходів, чистої процентної маржі тощо.

Для оцінки фінансової стійкості КБ «Приват-Банк» використовуємо коефіцієнтний аналіз, який базується на розрахунку коефіцієнтів: надійності, фінансового важеля, участі власного капіталу у формуванні активів, захищеності власного капіталу, мультиплікатора статутного капіталу. Розрахунок, яких наведено в табл. 1.

З наведених у таблиці 1 даних видно, що коефіцієнт надійності (здійснюється за допомогою аналізу відношення власного капіталу до зобов'язань) в 2019 році виріс на 0,08% порівняно з 2018 роком, а в 2017 зріс на 0,11%, що вказує на збільшення коефіцієнта надійності, що позитивно впливає на фінансову стійкість банку. Таким чином, банк має високу забезпеченість власним капіталом, отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить від стихій в залученні вільних коштів грошового ринку, маючи в достатку своїх, більш дешевих, які можна розміщувати в кредити господарюючих суб'єктів та в інвестиції.

Дані з табл. 1 показують, що коефіцієнт фінансового важеля є оберненим показником до коефіцієнта надійності і розкриває здатність банку залучати кошти на фінансову ринку. Він розра-

Рисунок 1. Класифікація факторів впливу на фінансову стійкість комерційного банку

Найменування показника	2019 р.	2018 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення 2019/2017 рр.
Коефіцієнт надійності	$\frac{54529}{255194} = 0,21$	$\frac{31464}{246584} = 0,13$	$\frac{23619}{230056} = 0,10$	0,11
Коефіцієнт фінансового важеля	$\frac{255194}{54529} = 4,68$	$\frac{246584}{31464} = 7,84$	$\frac{230056}{23619} = 9,74$	-5,06
Коефіцієнт співвідношення	$\frac{54529}{309723} = 0,18$	$\frac{3164}{278048} = 0,11$	$\frac{23619}{253675} = 0,09$	0,08
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	$\frac{30923}{206060} = 1,5$	$\frac{278048}{206060} = 1,35$	$\frac{253675}{206060} = 1,23$	0,27

(сформовано автором на основі джерел [9, 10])

ховується як співвідношення зобов'язань до капіталу. У 2019 р. становить 4,68 %; а в 2018 р. – 7,84 %; в 2017 р. – 9,74 %. Тобто, ми бачимо, що банк підвищив активність щодо залученню вільних коштів на грошовому ринку.

В той самий час, показник участі власного капіталу у формуванні активів значно збільшився за період з 2018 року по 2019 рік при оптимальному значенні не менше 10%.

Аналізуючи коефіцієнт мультиплікатора капіталу, який характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимальним співвідношенні 12,0–15,0 разів він в 2018 р. становить 1,35 %, а в 2019 році збільшився до 1,5 %. Таким чином темп зростання активів не перевищують темпи зростання капіталу.

Отже, всі основні показники взяті нами для аналізу фінансової стійкості банку, мають тенденцію до покращення або стабілізації чи незначної зміни.

Звідси можна зробити висновок, що фінансова стійкість банку достатньо забезпечена його капіталом і останній може захищати банк від ймовірних ризикових втрат сьогодні і в близькому майбутньому.

Фінансову стійкість Комерційного Банку «ПриватБанк» доцільно оцінювати використовуючи синтетичний показник, який розраховується як сума значень від нормованих коефіцієнтів (рентабельність активів, показник загальної ліквідності, мультиплікатор статутного капіталу). Результати розрахунків наведено в табл. 2.

Після нормування кожен із коефіцієнтів в таблиці 2 має бути більше одиниці, то по трьох доданках оптимальне значення синтетичного показника має бути не менше 3, в КБ «ПриватБанк» він склав 13,81% в 2019 році та мав тенденцію до спаду в 2018 р. 7,29%. А в 2017 році тенденція спала до 2,5%, яка не мала оптимального значення.

Отже, у 2019 році фінансова стабільність банку покращилася за рахунок збільшення мультиплікатора статутного капіталу на 0,15%, показника загальної ліквідності на 0,08%, рентабельності активів на 6,29% у порівнянні з 2018 роком.

Також проведемо оцінку фінансової стійкості АТ КБ «ПУМБ»

З даних табл. 3 ми бачимо, що коефіцієнт надійності у 2019 році збільшився на 0,05% порівняно

Таблиця 2. Показники фінансової стійкості КБ «ПриватБанк», 2017–2019 рр., %

Показники	2019 р.	2018 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення 2019/2017 рр
Мультиплікатор статутного капіталу	1,5	1,35	1,23	0,27
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{309723}{255194} = 1.21$	$\frac{278048}{246584} = 1.13$	$\frac{253675}{230056} = 1.10$	0,11
Рентабельність активів	11,10	4,81	0,17	10,93
Всього	13,81	7,29	2,5	11,31

(сформовано автором на основі джерел [9, 10])

з 2018 роком, а відносно 2017 року на 0,08%, що вказує на збільшення коефіцієнту надійності, що позитивно впливає на фінансову стійкість банку. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів протягом року збільшився на 0,03%, що свідчить про збільшення використання власного капіталу і як наслідок зменшився в 2019 р. коефіцієнта фінансового важеля на 3,56% порівняно з 2017 р. що є негативно вплинуло на фінансову стійкість АТ КБ «ПУМБ».

Оптимальне значення синтетичного показника в 2019 році складає 24,03% і показує, що фінансова стабільність банку покращилася за рахунок збільшення мультиплікатора статутного капіталу на 2,72%, коефіцієнта загальної ліквідності на 0,08% та рентабельності на 4,66%

Тобто фінансова стійкість банку достатньо забезпечена капіталом і банк покращив свої показники протягом 3 років.

Проведемо оцінку фінансової стійкості АТ КБ «УкрСиббанк»

Відповідно до дослідження даних таблиці 4 ми бачимо, що коефіцієнт надійності у 2019 році не змінився порівняно з 2018 роком, а відносно 2017 року покращився на 0,01%, що вказує на стабільність коефіцієнта надійності, що добре впливає на фінансову стійкість банку. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів протягом року також не змінився, що говорить про стабільне використання власного капіталу, а

коефіцієнта фінансового важеля погіршився на 0,63% в порівнянні з 2017 р. що вказує на те, що банк підвищив активність щодо залученню вільних коштів на грошовому ринку, але це все одно кращий показник ніж в КБ «Приватбанк» чи в АТ КБ «ПУМБ», що свідчить про позитивні показники фінансової стійкості.

Оптимальне значення синтетичного показника в 2019 році складає 17,17% і показує, що фінансова стабільність банку зменшилась порівняно з 2018 роком, але збільшилась порівняно з 2017 роком. Можна сказати, що фінансова стійкість банку стабільна на даний момент.

Зобразимо динаміку фінансової стійкості досліджуваних банківських установ.

На підставі отриманого графіка, можна сказати, що КБ «ПриватБанк» є лідером серед аналізованих банків. Він займає 10 місце в топ найкращих банків України. На 2020 рік його чисті активи становлять 328501 млн. грн., прибуток – 14037млн. грн., депозити – 263845 млн.грн., а кредити – 57917 млн. грн. Ймовірність несприятливих фінансових наслідків дуже низька, а фінансова стійкість займає високий рівень.

Якщо розглядати АТ «УкрСиббанк», то він займає 12 місце в рейтингу і може суперничати з КБ «ПриватБанком». Його чисті активи становлять 62915 млн. грн., прибуток – 665 млн. грн., депозити – 53028 млн. грн., а кредити – 18769 млн. грн. Тобто він також має дуже низьку ймо-

Таблиця 3. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПУМБ» протягом 2017–2019 рр., %

Найменування показника	2019 р.	2018 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення 2019/2017 рр.
Коефіцієнт надійності	$\frac{9067377}{46369841} = 0,20$	$\frac{6317869}{43547322} = 0,15$	$\frac{4804725}{41659069} = 0,12$	0,08
Коефіцієнт фінансового важеля	$\frac{46369841}{9067377} = 5,11$	$\frac{43547322}{6317869} = 6,89$	$\frac{41659069}{4804725} = 8,67$	-3,56
Коефіцієнт співвідношення	$\frac{9067377}{55437218} = 0,16$	$\frac{6317869}{49865191} = 0,13$	$\frac{4804725}{46463794} = 0,10$	0,06
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	$\frac{55437218}{3294492} = 16,83$	$\frac{49865191}{3294492} = 15,14$	$\frac{46463794}{3294492} = 14,10$	2,72
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{55437218}{46369841} = 1,20$	$\frac{49865191}{43547322} = 1,15$	$\frac{46463794}{41659069} = 1,12$	0,08
Рентабельність активів	6	4,84	1,94	-1,34
Всього	24,03	21,12	17,16	6,87

(сформовано автором на основі джерел [11, 12])

Таблиця 4. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ КБ «УкрСиббанк» протягом 2017–2019 рр., %

Найменування показника	2019 р.	2018 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення 2019/2017 рр
Коефіцієнт надійності	0,15	0,15	0,14	0,01
Коефіцієнт фінансового важеля	6,76	6,69	7,38	-0,63
Коефіцієнт співвідношення	0,13	0,13	0,12	0,01
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	10,49	10,27	9,08	1,42
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,15	1,15	1,14	0,01
Рентабельність активів	5,53	6,73	4,37	1,16
Всього	17,17	18,14	14,58	2,59

(сформовано автором на основі джерел [13, 14])

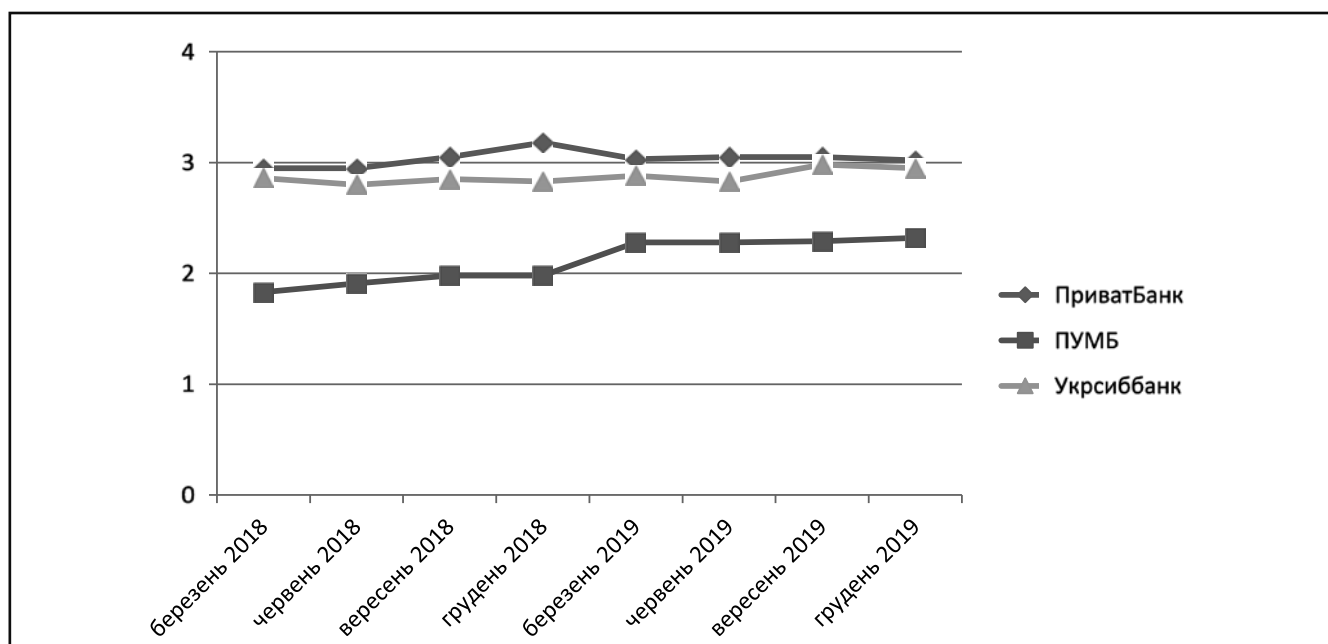
вірність до несприятливих фінансових наслідків і високий рівень фінансової стійкості.

ПАТ «ПУМБ» навпаки має нижчий рейтинг і займає 19 місце в топ найкращих банків України. Його чисті активи становлять 59556 млн. грн., прибуток – 1254 млн. грн., депозити – 47941 млн. грн., а кредити – 30574 млн. грн. Тобто він має помірну ймовірність несприятливих фінансових наслідків, але займає достатній рівень фінансової стійкості.

Оцінка фінансової стійкості показує рівень фінансових ризиків банку. Фактично це ймовірність банкрутства в період кризи. Чим краща оцінка, тим менша ймовірність банкрутства. Саме банк з низькою оцінкою під час кризи частіше стає банкрутом. Погана оцінка зовсім не означає, що це поганий

банк, вона свідчить про те, що криза впливає на нього більше, ніж на банк з високим рейтингом.

В 2020 році банківський сектор вступив у викликану пандемією кризи в хорошій формі та із задовільним запасом міцності. Через стрес-тестування, очищення банківського сектору, впровадження міжнародних вимог до капіталу, ліквідності та інших подальших робіт для покращення надійності сектору, нова криза у роботі банківської системи не спричинила збоїв. НБУ задіяв весь інструментарій для того, щоб банки могли гнучкіше відповідати на кризу та підтримувати кредитування. Вкладники завжди мали доступ до своїх рахунків, банки дбали про безпеку роботи мережі, а банківське обслуговування надавалося безперервно. Відтоки вкладів про-

Графік 1. Динаміка рівня фінансової стійкості банків

довжувались більше тижня, а потім відновилося зростання депозитів. Проте фінансова система має бути підготовленою до реалізації негативних наслідків карантинних обмежень у середньостроковій перспективі.

На підставі отриманих розрахунків можна зробити наступні висновки щодо показників фінансової стійкості банків:

- значення мультиплікатора знаходиться на рекомендованому значенні;
- за критерієм ліквідності банки є фінансово стійкими внаслідок відповідності показника ліквідності рекомендованим значенням та стабільності значення показника;
- за критерієм рентабельності банки можуть бути віднесені до фінансово стійкого, оскільки протягом 2018–2019 рр. спостерігається тенденція щодо зростання показника або стабільності показників;
- показники свідчать про покращення фінансової стійкості стану.

Висновки

Фінансова стійкість комерційного банку являє собою системне явище, яке уособлює сукупність методів та інструментів для впливу на основні складові фінансової стійкості. Ефективна реалізація такого механізму дозволяє банку усувати зовнішні та внутрішні ризики, зменшити вплив ендогенного та екзогенного характеру на результати діяльності банку, забезпечити динамічний розвиток фінансової установи та посилення позицій на ринку банківських послуг.

Спроможність банківської системи виконувати свою діяльність, її місце та роль у процесах економічних перетворень значною мірою залежить від стану фінансової стійкості банків. Вона є не лише основою стабільної банківської системи, а й важливою економічною категорією, оскільки відсутність або низький рівень фінансової стійкості будь-якого суб'єкта господарювання, у тому числі і комерційного банку, веде до його неплатоспроможності й у кінцевому результаті – до банкрутства.

Сучасні тенденції розвитку банківського сектору України формують позитивні умови для зосередження банків на своїй фінансовій стійкості та невідкладного підвищення її рівня.

Рекомендації щодо побудови комплексної оцінки фінансової стійкості банків:

– побудова системи оцінки фінансової стійкості для окремого банку має базуватися на комплексі показників, який показує всі специфічні аспекти діяльності банку;

– оцінка фінансової стійкості, що впливає з необхідності кількісного та обов'язково якісного аналізу банку, з позиції динаміки розвитку, тобто акцентувати слід на відносних показниках;

– аналітична робота, котра вивчає регресійну залежність фінансової стійкості від рівнів показників та створюватиме можливість об'єктивно визначити значення кожного з показників.

Саме тому науково і практично обґрунтоване оцінювання фінансової стійкості є одним з важливих етапів в управлінні фінансовою стійкістю з метою уникнення негативних соціальних та економічних наслідків ймовірних банкрутств. Створення ефективної системи оцінювання фінансової стійкості банківського сектору повинно стати важливою частиною політики Національного банку України, спрямованої на підвищення рівня транспарентності та прозорості банківської системи.

Список використаних джерел

1. Набок Р. Аспекти, що можуть призвести до виникнення проблемного банку / Р. Набок // Вісник НБУ. – 2007. – № 8. – С. 46–50.
2. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посібн. / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К. : Знання, 2006. – 463 с.
3. Зверьяков М.І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М.І. Зверьяков, В.В. Коваленко, О.С. Сергєєва. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2014. – 485 с.
4. Дзюблук О.В., Михайлюк Р.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: [монографія] / О.В. Дзюблук, Р.В. Михайлюк. – 2009. – 316 с.
5. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: Монографія / В.М. Кочетков. – К.: КНЕУ, 2013. – 255 с.
6. Малахова О.Л. Управління фінансовою стійкістю банків: навч. посіб. / Малахова О.Л., Михайлюк Р.В. – Тернопіль: Вектор, 2015. – 300 с.
7. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [текст] : монографія / В.В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
8. Коцовська Р., Ричаківська В та інш. Операції комерційних банків – Львів: ЛБІ НБУ, 2001 – 276 с.

9. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://static.privatbank.ua/files/Richnij+zvit+za+2019rg.pdf>

10. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf

11. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПУМБ» за 2019 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/фінансова%20звітність__ifrs_fs%202019_ukr.pdf?v=637285301824356509

12. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПУМБ» за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/фінансова%20звітність__18%20fuib%20Ukr%20financial%20statements.pdf?v=636909211371978052

13. Річна фінансова звітність АТ КБ «УкрСиббанк» за 2019 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2019/Separate_FU_2019_ukr.pdf

14. Річна фінансова звітність АТ КБ «УкрСиббанк» за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2018/2018_financial_statements_separated.pdf

References

1. Nabok R. Aspekty, shcho mozhut' pryzvesty do vynyknennya problemnoho banku / R. Nabok // Visnyk NBU. – 2007. – № 8. – S. 46–50.

2. Vasyurenko O. V. Ekonomichnyy analiz diyal'nosti komertsyinykh bankiv : navch. posibn. / O. V. Vasyurenko, K. O. Volokhata. – K. : Znannya, 2006. – 463 s.

3. Zvyeryakov M.I. Upravlinnya finansovoyu stiykisty bankiv: pidruchnyk / M.I. Zvyeryakov, V.V. Kovalenko, O.S. Serheyyeva. – Odesa: Vydavnytstvo «Atlant», 2014. – 485 s.

4. Dzyublyuk O.V., Mykhaylyuk R.V. Finansova stiykist' bankiv yak osnova efektyvnoho funktsionuvannya kredytnoyi systemy: [monohrafiya] / O.V. Dzyublyuk, R.V. Mykhaylyuk. – 2009. – 316 s.

5. Kochetkov V.M. Zabezpechennya finansovoyi stiykosti suchasnoho komertsyynoho banku: teoretyko-metodolohichni aspekty: Monohrafiya / V.M. Kochetkov. – K.: KNEU, 2013. – 255 s.

6. Malakhova O.L. Upravlinnya finansovoyu stiykisty bankiv: navch. posib. / Malakhova O.L., Mykhaylyuk R.V. – Ternopil: Vektor, 2015. – 300 s.

7. Kovalenko V.V. Stratehichne upravlinnya finansovoyu stiykisty bankiv's'koyi systemy: metodolohiya i praktyka [tekst] : monohrafiya / V.V. Kovalenko. – Sumy: DVNZ «UABS NBU», 2010. – 228 s.

8. Kotsovs'ka R., Rychakivs'ka V ta insh. Operatsiyi komertsyinykh bankiv – L'viv: LBI NBU, 2001 – 276 s.

9. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://static.privatbank.ua/files/Richnij+zvit+za+2019rg.pdf>

10. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf

11. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПУМБ» за 2019 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/фінансова%20звітність__ifrs_fs%202019_ukr.pdf?v=637285301824356509

12. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПУМБ» за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/фінансова%20звітність__18%20fuib%20Ukr%20financial%20statements.pdf?v=636909211371978052

13. Річна фінансова звітність АТ КБ «УкрСиббанк» за 2019 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2019/Separate_FU_2019_ukr.pdf

14. Річна фінансова звітність АТ КБ «УкрСиббанк» за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2018/2018_financial_statements_separated.pdf

Дані про авторів

Вергун Антоніна Миколаївна,

науковий керівник, к.е.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну
e-mail: vergun.am@knutd.com.ua

Стефашина Юлія Сергіївна,

студентка, Київський національний університет технологій та дизайну
e-mail: Julia.stefashina@gmail.com

Данные об авторах

Вергун Антонина Николаевна,

научный руководитель, к.э.н., доцент, Киевский национальный университет технологий и дизайна
e-mail: vergun.am@knutd.com.ua

Стефашина Юлия Сергеевна,

студентка, Киевский национальный университет технологий и дизайна
e-mail: Julia.stefashina@gmail.com

Information about the authors**Antonina Verhun,**

Supervisor, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Kyiv National University of
Technology and Design

e-mail: vergun.am@knutd.com.ua

Yuliya Stefashyna,

Student, Kyiv National University of Technology and
Design

e-mail: Julia.stefashina@gmail.com

УДК 339.9

ШЕВЧУК В.І.

Концептуальні підходи до формування економічної стратегії та реалізації міжнародної торговельно-економічної політики держави

Предмет дослідження – концептуальні підходи до формування економічної стратегії та реалізації міжнародної торговельно-економічної політики держави.

Метою написання статті є розгляд сучасних концептуальних підходів до вибору стратегій формування міжнародної торговельно-економічної політики держави.

Методологія проведення роботи – методи аналізу та синтезу при систематизації концептуальних підходів до формування економічної стратегії і реалізації концепції міжнародної торговельно-економічної політики держави.

Результати дослідження. Визначено та систематизовано концептуальні підходи до формування економічної стратегії та реалізації міжнародної торговельної політики України в умовах світових глобальних викликів та гібридної війни. На основі аналізу зовнішньо-економічної стратегії запропоновано власну модель міжнародної торгово-економічної політики держави та національної економічної безпеки.

Галузь застосування результатів – економічна галузь: управління національною економікою, макроекономіка, економічна теорія. Результати дослідження дозволять відпрацювати рекомендації щодо розробки національної стратегії економічного розвитку в умовах ведення гібридної війни і протидії країні-агресору.

Висновки – усі запропоновані на даний час концепції стратегії економічного розвитку держави не враховують стану жорсткої економічної конкуренції в глобалізованому світі, відкритої агресії з боку РФ, окупації та анексії Криму, гібридної війни, сучасного стану економіки України. Запропонована Урядом концепція «інвестиційних нянь» не підкріплена стратегією економічного розвитку і глибоким стратегічним розумінням сучасного стану світової політики. Усі попередні економічні стратегії в Україні не були виконані і жоден з українських урядів за це не поніс відповідальності (у т.ч. політичну). В результаті аналізу було надано рекомендації щодо обов'язкових положень стратегії економічного розвитку України і модель міжнародної торговельно-економічної політики з врахуванням вимог стратегії економічної безпеки, загроз і викликів державі в умовах гібридної війни.

Ключові слова: міжнародна торговельно-економічна політика держави, стратегія економічної політики, соціально-економічний розвиток.

ШЕВЧУК В.І.

Концептуальные основы формирования экономической стратегии и реализации международной торгово-экономической политики государства

Предмет исследования – концептуальные основы формирования экономической стратегии и реализации международной торгово-экономической политики государства.

Целью написания статьи является рассмотрение современных концептуальных основ выбора стратегий формирования международной торгово-экономической политики государства.